

Anmeldelser.

Greenland. Published by the Commission for the Direction of the Geological and Geographical Investigations in Greenland. Vol. I: The Discovery of Greenland, Exploration and Nature of the Country. (20×29 cm. 575 S., talr. Illustr. og Kort). København og London 1928. Pris 40 Kr.

I 1921 udkom det store tobinds Værk „Grønland i Tohundredaaret for Hans Egedes Landing“, udgivet af Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland. Det var første Afsnit af den stort anlagte Publikation, som Kommissionen agtede at udgive i Anledning af den danske Kolonisations Tohundredaars Jubilæum. Nu begynder andet Afsnit med det foreliggende Bind at udkomme. Medens det første, der var udgivet med Støtte af Staten, er trykt paa dansk, er det andet, som Carlsbergfondet har ydet sin Støtte, trykt paa engelsk. Men det sidste er ingenlunde kun en Oversættelse af det første. De to Værker er i deres hele Anlæg vidt forskellige. Det første er væsentlig en topografisk-historisk Haandbog, en „Trap“ for Grønland, idet det, efter ret kortfattede Oversigtsartikler, giver en udførlig Beskrivelse af de enkelte Distrikter, en Haandbog, der er af overordentlig stor Nytte, saavel for Embedsmænd i Grønland, som for Videnskabsmænd, der giver sig af med Grønland.

„Greenland“ skal derimod give en fuldtud videnskabelig og grundig Oversigt over Grønlands Geografi og Historie og har saaledes Bud til en langt videre Læsekreds hele Verden over, hvorfor det er naturligt, at den trykkes paa et Verdenssprog. Som Redaktører staar Professor Vahl, der er Hovedredaktør (og som overtog Hvervet efter den i 1920 afdøde Professor Steensby), Viceadmiral Amdrup, Dr. L. Bobé og Professor Ad. Jensen; det er de to sidste, der oprindeligt har undkastet Planerne til hele Værket.

Det foreliggende Bind er det første af de 3, hvoraf Værket skal bestaa. En Række Videnskabsmænd, for største Delen Mænd, der har et grundigt Førstehaandskendskab til Emnet, behandler her Grønlands

Opdagelseshistorie, Udforskning og fysisk Geografi. Det er overalt Originalafhandlinger, skrevet med det foreliggende Værk for Øje; og om flere af dem gælder det, at de for første Gang giver en grundig Oversigt over Emnet; dette gælder saaledes Afhandlingerne om Havene omkring Grønland, om Klimaet, om Indlandsisen og om Terrænforholdene i Grønlands tre store Hovedomraader. Hvorfor er der iøvrigt sket Brud paa den sædvanlige Orden ved geografiske Beskrivelser ved, at disse Terrænbeskrivelser er flyttet fra deres naturlige Plads, lige efter Geologien, til hen efer Klima, Planter og Dyr?

Vi gaar nu over til de enkelte Afhandlinger: Dr. Bobé skriver om Grønlands Opdagelseshistorie; Viceadmiral Wandel, Kommissionens Formand, skriver om Grønlands videnskabelige Udforskning; Kaptajn Trap om Kartografien, Professor Vahl om Grønlands geografiske Beliggenhed og Størrelse, Dr. J. N. Nielsen om Havene omkring Grønland, Professor Bøggild om Geologien, Afdelingsmeteorolog Helge Petersen om Klimaet, Professorerne Ostenfeld og Warming om henholdsvis Floa og Plantesamfund, Professor Ad. Jensen om Dyrene; Indlandsisen behandles af cand. mag. O. Kayser og Terrænforholdene i Vest-, Nord- og Østgrønland af henholdsvis Mag. Birket-Smith, Mag. Lauge Koch og cand. mag. E. Storgaard; den sidste har Kommissionen endog sendt paa en Sommerrejse til Østgrønland, for at han kunde faa Førstehaandsindtryk til dette Arbejde.

Med saa mange Forfattere kan det naturligvis ikke undgaas, at Værket sine Steder bliver noget ujævnt; saaledes behandler de tre sidstnævnte Forfattere deres Omraader ud fra ret forskellige Synspunkter. Men om alle Afhandlingerne gælder det, at man virkelig faar noget at vide om vedkommende Emne. At komme ind paa alle de enkelte Afhandlinger her, vilde føre alt for vidt; der skal kun gøres ganske enkelte Bemærkninger.

I Afsnittet om den videnskabelige Udforskning faar man et levende Indtryk af, hvilket kolossalt videnskabeligt Arbejde, der i Aarenes Løb er blevet nedlagt i Grønland af danske, og det tiltrods for, at Afhandlingen synes mig at gøre Omtalen af visse udenlandske Ekspeditioner vel udførlig; saaledes ofres der 15 Sider paa Kane's Ekspedition, medens Danmarks-Ekspeditionen, den største Ekspedition, der nogensinde er blevet udsendt til Grønland, maa nøjes med 2 Sider. I et kartografisk Afsnit kunde James Hall's Kort, det første, der virkelig var baseret paa egne Maalinger og Iagttagelser, være afbildet i Stedet for andre, mindre væsentlige. Der er meget faa Billeder i hele Bogens første Halvdel; nogle Portrætter af Mænd, der har gjort sig fortjent af Grønlandsforskningen, kunde synes at være paa sin Plads her. Men de Indvendinger, der kan gøres, er alt i alt kun smaa i Forhold til den

Glæde, hvormed man ser et saadant Værk udkomme, et Værk, der er et smukt Monument for Danmarks Indsats i den arktiske Forskning.

Dr. Therkel Mathiassen.

Schultz-Lorentzen: Den grønlandske Ordbog. Grønlandsk-Dansk. Ny Udgave udgivet af Kirkeministeriet med Tilskud fra Grønlands Fællesfond, (Rosenbergs Bogtrykkeri). København 1926. (360 s.)

Schultz-Lorentzen: Dictionary of the West Greenland Eskimo Language. Published at the Expense of the Danish Rask-Ørsted Fund (= Meddelelser om Grønland LXIX. Reitzel publisher, printed at Bianco Luno). Copenhagen 1927. (303 pp.)

En komplet ordbog som denne er altid noget av et livsværk — såvisst som ingen menneskelig hjærne formår at tilegne sig et nyt sprog i en fart, endsige blive helt fortrolig med det i kortere spand end det meste av et menneskeliv. I provst Schultz-Lorentzens store ordbogsarbejde behøver man kun at blade lidt for at forstå, at det dækker over mange års fordybelse i det vanskelige eskimosprog.

Det nærmere bekendtskab, som først kan vindes ved den stadige brug av ordbogen, bekræfter imidlertid, at her har en mangeårig flid og forsken sat frugt. Bogen betegner en til vor tid svarende fornyelse og forøgelse av alle de ældre grønlandske ordbøger. Thi naturligvis bygger et sådant værk ikke på een, men på flere generationers arbejde. Forf. minder selv i fortalen om sine forgængere, blandt hvem den første var ingen ringere end Povl Egede, Hans Egedes kloge og virksomme søn, der står som den egentlige grundlægger av det grønlandske skriftsprog. I dybeste forstand var eskimoerne de egentlige »skabere« av sproget, men dette fik først — hvad vi evropære tillægger en så stor vægt, at vi let glemmer urkildens værd — literær værdi ved missionærens anstrængelser for at oversætte bibelen og andre skrifter.

Det nuværende grønlandske skriftsprog er efter 200 års evropæisk civilisationsarbejde i Grønland blevet forandret på mange måder. Folkets kristendåb blev også sprogets. En sammenligning mellem denne moderne ordbog og det 18de århundredes grønlandske ordbøger (P. Egede og O. Fabricius) viser allerede en vidt fremskreden forandring av ordforrådet. Mange gamle ord er gået av brug, endnu flere ny er indført. Stavemåden, især hvis man søger at skrive sproget fonetisk rigtigt, viser ydermere, at udtalen i det nuværende sprog må ha ændret sig på en ret indgribende måde. Men navnlig er der optaget en mængde danske låneord, især i den senere tid. Den nye ordbog har optaget mange nye låneord, fx. *mûamâkok* muhammedan,